

Sehl b. Hârûn'un kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *Kitâbü Şa'le ve 'afrâ'* (afra), *Kitâbü'l-Vâmîk ve'l-'Azrâ'*, *Kitâbü'l-Hüzeliyye ve'l-mahzûmî*, *Kitâbü Şecereti'l-'ağl*, *Kitâbü'l-Vâs ve'l-'ane*, *Kitâbü Nedûd* (Bedûd) ve *vedûd ve ledûd* (rudûd), *Kitâbü'd-Dar-beyn* (Darateyn), *Kitâbü'l-Ğazâleyn*, *Kitâbü Esbâsyûs fi'ttihâdi* (ittihâzi)'l-ihvân, *Kitâbü Edebi Esel b. Esel* (Eşk b. Eşk), *Kitâbü Tedbîri'l-mülk ve's-siyâse*, *Kitâb ilâ 'İsâ b. Ebân fi'l-ğazâ'*, *Kitâbü'l-Feres* (Dars), *Kitâbü Divânî'r-resâ'il*, *Sîretü'l-Me'mûn* (bk. İbnü'n-Nedîm, s. 134; Yâkût, XI, 267; Safedî, XVI, 20).

BİBLİYOGRAFYA :

Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 52, 89; a.mlf., *el-Buhalâ'* (nşr. Tâhâ el-Hâcîrî), Kahire 1981, s. 9-16; Müberrred, *el-Kâmil* (nşr. M. Ahmed ed-Dâ-İl), Beyrut 1993, III, 1070; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Teceddüd), s. 133-134; Ebû İshak el-Husrî, *Zehrü'l-âdâb* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1389/1969, I, 576-578; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebâ'*, XI, 266; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, II, 84-85; Safedî, *el-Vâfi*, XVI, 18; Ömer Ferruh, *Târîhu'l-edeb*, II, 212-215; Sezgin, *GAS* (Ar.), I, 60; Brockelmann, *GAL* (Ar.), II, 36; Şevkî Dayf, *Târîhu'l-edeb*, III, 526-540; Ali Şelak, *Merâhilü te'avvürü'n-neşri'l-'Arabî*, Beyrut 1992, II, 191-209; M. Kürd Ali, *Ümerâ'ü'l-beyân*, Kahire 1424/2003, I, 159-190; a.mlf., "Sehl b. Hârûn", *MMADm.*, VII (1927), s. 5-27; J. H. Kramers, "Sehl b. Hârûn", *IA*, X, 321-322; Mohsen Zakeri, "Sahl b. Hârûn b. Râhawayh", *EJ²* (İng.), VIII, 838-840; Ramazan Şeşen, "Câhiz", *DIA*, VII, 23.

MEHMET AZİMLİ

SEHL b. HUNEYF

(سهل بن حنيف)

Ebû Sa'd Sehl
b. Hunejf b. Vâhib el-Ensârî el-Evsî
(ö. 38/658-59)

Sahâbî.

Ebû Sâbit, Ebû Saîd, Ebû Ümâme, Ebû Abdullah ve daha başka künyelerle de anılır. Annesi Râfi' b. Umeyy'in kızı Hind'dir. Sehl Medinelî ilk müslümanlar arasında yer alır. Es'ad b. Zü'râre'nin kızı Habîbe ile evliliğinden oğlu Ebû Ümâme Es'ad dünyaya gelmiş, diğer eşlerinden de çocukları olmuştur.

Sehl'in, hicretin ilk yıllarında gece gizlice kavminin putlarını kırdığı ve yakması için Kubâ'ya götürüp dul bir kadına verdiği rivayet edilmektedir. Hz. Peygamber bazı emirlerini tebliğ etmek üzere Sehl'i Mekte'ye elçi olarak göndermişti (*Müsned*, III, 487). Resûlullah'ın Hz. Ali ile Sehl arasında kardeşlik bağı kurduğu kaydedilmek-teyse de Resûl-i Ekrem'in Hz. Ali'yi kendin-

den başka biriyle kardeş yapmadığını ile-ri sürerek bunun doğru olmadığını söyleyenler de vardır. Bedir Gazvesi başta olmak üzere bütün savaşlara katılan Sehl, Uhud Gazvesi'nde İslâm ordusu bozguna uğradığında Resûlullah'ın yanından ayrılmayarak onu korumaya çalışanlar arasında yer aldı. İyi bir ok atıcısı olduğu için Hz. Peygamber, "Sehl'e ok yetiştirin, çünkü o 'Sehl'dir, kolay ve isabetli ok atar" diyerek (İbn Sa'd, III, 471; İbn Abdülber, II, 92) onu takdir etti. Resûlullah, Benî Nadîr Gazvesi'nde elde edilen ve yalnız muhacirlere ayrılan ganimetlerden çok fakir olmaları dolayısıyla ensardan Ebû Dücâne ile Sehl'e de pay verdi. Sehl, Hudeybiye Antlaşması sırasında içlerinde kendisinin de bulunduğu bazı sahâbilerin bu antlaşmaya gönülleri yatmamasına, üstelik antlaşma yapılacak kimselerin müşrik olmasına rağmen Hz. Peygamber'in barış emrine rıza gösterdiklerini söyleyerek müslümanlar arasında çıkacak bir ihtilâfı engellemeye çalıştı (Müslim, "Cihâd", 94-95).

Kays b. Sa'd ile birlikte Kâdisiye'de buldukları bir sırada önlerinden geçirilen bir cenaze için ayağa kalkmışlar, oradaki-lerin bunun bir yahudi olduğunu söylemesi üzerine Sehl, Resûlullah'ın da bir yahudinin cenazesi için ayağa kalktığını ve bunu yadırgayanlara, "O da bir insan değil mi?" cevabını verdiğini hatırlatarak (Bu-hârî, "Cenâ'iz", 50; Müslim, "Cenâ'iz", 81; Nesâî, "Cenâ'iz", 46) hem sünnete bağlılığını göstermiş hem de insana verdiği değeri ortaya koymuştur. Hz. Ali, Şam seferine çıkarken Sehl ile istişare etti; Basra'ya giderken yerine onu bırakarak Medine'ye vali tayin etti. Sehl'in Cemal Vak'ası'ndan sonra Basra'ya vali olarak gönderildiği zikredilmekteyse de bu tayinin kardeşi Osman'la ilgili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Sıffîn Savaşı'nın ardından Fars'a vali tayin edildi, ancak Farslılar'ın kabul etmemesi üzerine bu görevi gerçekleştiremedi. Sehl, Hz. Ali'ye ilk biat edenlerden biri olup Sıffîn Savaşı'na katıldı, fakat savaşmak için çok istekli görünenlere nasihatle bulunarak bu kararlarının doğru olup olmadığını yeniden gözden geçirmelerini söyledi.

Sehl, Hz. Ali ile çıktığı Şam seferinden döndükten sonra 38 (658-59) yılında Küfe'de vefat etti. Kendisini kırmızı bir Yemen kumaşıyla kefenleyen Hz. Ali cenaze namazını beş veya altı yahut daha fazla tekbirle kıldırdı, sebebini soranlara da Bedir ashabından olan birinin bu ayrıcalığı hak ettiğini söyledi. Onun cenaze namazının iki veya beş defa kılındığı, her defa-

sında dörtten fazla tekbir alındığı da nakledilmektedir. Hz. Ali'nin "şurtatü'l-hamîs" denilen güvenlik güçlerine mensup olduğu ifade edilen Sehl, Hz. Peygamber'den başka Zeyd b. Sâbit'ten hadis rivayet etmiş, kendisinden iki oğlu Ebû Ümâme Es'ad ve Abdullah ile Abdurrahman b. Ebû Leylâ gibi pek çok kimse hadis öğrenmiştir. Rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de ve diğer hadis kaynaklarında yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, III, 487; İbn Hişâm, *es-Sîre²*, II, 494; III, 100, 192; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 58; III, 23, 31, 471-473; V, 83, 250, 252; VI, 15, 109; VIII, 439; Ebû Cafer et-Tûsî, *er-Ricâl* (nşr. M. Sâdik Âl-i Bahrülülûm), Necef 1381/1961, s. 20, 43; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 92; İbnü'l-Esîr, *İsdü'l-ğâbe*, II, 364-365; İbn Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, IV, 251; a.mlf., *el-İşâbe*, II, 87; Ali Han eş-Şîrâzi, *ed-Derecâtü'r-ref'â fi'tabakâti's-Şî'a* (nşr. M. Sâdik Bahrülülûm), Beyrut 1403/1983, s. 388-391; Bahrülülûm-i Tabâtabâî, *Ricâlü's-seyyid Bahri'l-ülûm: el-Fevâ'idü'r-ricâliyye* (nşr. M. Sâdik Bahrülülûm - Hüseyin Bahrülülûm), Tahrân 1363 hş., III, 31-36; Abdullah b. Muhammed Hasan el-Mâmekânî, *Tenkihü'l-makâl fi 'ilmi'r-ricâl*, Necef 1350, I, 195-200; II, 74; *A'yânü's-Şî'a*, VII, 320-322; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 114; Hüseyin Sermed Muhammedî, "Sehl b. Hunejf", *DMT*, IX, 443-444.

TEVHİD BAKAN

SEHL-i MÜMTENİ

(سهل ممتنع)

Kolay görünmekle birlikte benzerin söylenmesi çok zor olan söz, mısra, beyit anlamında belâgat terimi.

Sözlükte "kolay" anlamına gelen sehl ile "gerçekleşmesi mümkün olmayan" mânasındaki mümteni' kelimelerinden meydana gelen terkinin sözlük anlamı "elde edilmesi hemen hemen imkânsız kolaylık" demektir. Bir edebî terim olarak kolayca söylenmiş gibi görünen, ancak benzerinin söylenmesi çok güç olan özlü söz ve ifadeyi belirtir. Sehl-i mümtenin en belirgin özelliği doğallık, kısa anlatım ve anlaşılır olmasıdır. Benzerinin yapılmasındaki zorluk da doğallığı ve vecizliğiyle ilgilidir. Sehl-i mümteni'yi "kısa, sade, tabii bir ifadeyle yoğun ve özlü anlatım" şeklinde de tanımlamak mümkündür. Ziyâ Paşa, *Harâbât'ta Süleyman Çelebi'nin Mevli'dini* sehl-i mümteni örneği diye gösterip onu överken şöyle der: "Sûrette egerçi sâde düzdür / Aşk u sühan anda müctemi'dir." Sahafılar Şeyhizâde Esad Efendi'ye göre ise bu özellikteki ifadelerde Arapça ve Farsça kelimelerin yerine Türkçe kelimeler kullanılarak dilin sade olmasına çalışılmalı, ko-